

De Via degli Dei
begint in Bologna

Via degli Dei

Wandelen over de rug van Italië

Ruim 120 kilometer wandelen van Bologna naar Florence. Annemique de Kroon liep voor Italië Magazine de Godenweg, zoals deze micro-camino wordt genoemd. Het was haar eerste trektocht. Verslag van een bekeerling.

TEKST & FOTOGRAFIE ANNEMIQUE DE KROON

Pauze onderweg
in Le Croci

f

Frecciarossa, de hogesnelheidstrein, overbrugt de afstand tussen Florence en Bologna in precies 37 minuten. Ik doe er zes dagen over, te voet over de Via degli Dei. Hoewel de naam misschien anders doet vermoeden is deze Godenweg in de Appennino Tosco-Emiliano geen religieuze pelgrimstocht. ‘Dei’ verwijst naar goden en godinnen uit de oudheid – Adonis, Venus, Lua – waarnaar de bergen op de route zijn vernoemd. Het pad is al ouder, maar in de jaren negentig is de route in ere hersteld en sindsdien wordt de trektocht steeds populairder. Hoog tijd dus voor een tocht over de Via degli Dei, over wegen van Etrusken en Romeinen met meer dan tweeduizend jaar geschiedenis.

De galerijen van San Luca

Bologna: stad van de spaghetti alla bolognese, Umberto Eco en de toren van Dante, maar voor mij nu vooral het startpunt van mijn zesdaagse wandeling naar Florence. Op de eerste wandeldag, terwijl scholieren in hun uniform van jeans en T-shirt koffiedrinken en sigaretten roken onder de galerijen, doorkruis ik de stad. Staat Bologna al bekend als de *città portici*, de booggalerijen beginnen pas echt aan de rand van het centrum. Maar liefst 666 bogen telt de Portico van San Luca, die van de Arco Bonaccorsi bij de Porta Saragozza naar de pelgrims-kerk van de Madonna di San Luca op de top van de Colle della Guardia loopt. Veel *Bolognesi* gebruiken de vier kilometer lange klim onder de bogen als fitnessparcours. Ik zie een oudere man in een zwart T-shirt met daarop de tekst ‘Sneller dan gisteren; langzamer dan morgen’. Een blonde man in een Iron Man-shirt snelt hem voorbij. Mijn tempo ligt wat lager en ik bekijk onderweg de muurschilderingen van de Kruisweg en de familiewapens van degenen die hebben bijgedragen aan het herstel van de Portico. Het landschap rechts is stedelijk, met het stadion van Bologna FC en daarachter plat land. Links beginnen groene heuvels, het decor van de wandeling die voor me ligt. In de kerk op de bergtop wordt de mis opgedragen en het Onzevader gebeden. Kerkgangers heffen hun handen op naar de hemel en geven elkaar na afloop een hand als teken van vrede. Officieel start de Via degli Dei op de Piazza Maggiore in het centrum van Bologna, maar voor mij is dit het ware begin van de camino.

Drukke om niets

Enkele indrukken van de eerste dag: een veld lavendel waar kleuters doorheen rennen en pootjebaden in de Reno-rivier. Ook word ik uitgenodigd op het terras van de negentigjarige Ada, met rivierzicht. Terwijl haar gezelschapsdame koffiezet en met naald en draad slippers naait van oude handdoeken, praat Ada over haar drukke leven toen ze hier een restaurant had. Het restaurant is er niet meer, maar nog altijd biedt ze wandelaars een kopje koffie aan, tegen een kleine vergoeding. Omkijkend aan het einde van de eerste etappe stel ik met voldoening vast dat de Madonna di San Luca inmiddels in miniatuur op een verre bergtop ligt. De elegante Alessandra haalt me op voor een overnachting in haar 19de-eeuwse, met antiek ingerichte familiehuus. De volgende ochtend na een ontbijt met koffie, yoghurt, een gekookt eitje, *ciambellone al cioccolato* (chocoladecake) en *crostata ai frutti di bosco* zet ze me weer af op de route. Drie studenten uit Bologna staan bepat en bezakt op een kaart te kijken. Of ze ooit eerder een trektocht hebben gemaakt? “Nee, nog nooit”, klinkt het opgewekt. Deze tweede wandeldag zou de zwaarste moeten zijn, maar de uren en kilometers verglijden als vanzelf. Na bergdorp Monzuno – de naam komt van mons Iovis, berg van Jupiter – volgen graanvelden, bossen en het erf van Meraki, een idealistisch communityproject dat draait om permacultuur, creativiteit en yoga. Die avond, voor het slapengaan, moet ik denken aan een

>

VIA DEGLI DEI

Met de klok mee:
terrasje aan Piazza
Mino in Fiesole;
spaghetti bij La Grotta
di Leo; in het centrum
van Bologna; de Via
degli Dei wordt omlijst
door wilde bloemen;
rozenkransen bij de
Madonna di San Luca.

Kapel van renaissance-architect Michelozzo, naast de Medici-villa in Trebbio

Nét niet op de route, maar – als je nog puf hebt – een omweg waard: Antica Osteria di Montecarelli

HET ENIGE WAT IK HOEF TE DOEN IS DE ENE VOET VOOR DE ANDERE ZETTEN

tekst in kruissteek die vroeger bij mijn oma aan de muur hing: ‘Een mens lijdt dikwijls het meest door het lijden dat hij vreest.’ Van tevoren had ik me druk gemaakt over blaren, mijn conditie en hitte. Drukte om niets, zo blijkt; het was een heerlijke dag.

Totale verrukking

Goudgerande dagen volgen. Ik had me ingesteld op een uitputtingsslag, maar word overvallen door totale verrukking. Sant’Agata en San Piero a Sieve zijn leuke dorpjes op de route, maar de Via degli Dei grossiert vooral in landschappelijk en natuurlijk schoon. Het enige wat ik hoof te doen is de ene voet voor de andere zetten en te genieten van de doorkijkjes en vergezichten. De route gaat grotendeels door de bossen die de bergen en heuvels van dit deel van Emilia-Romagna en Toscane bedekken – een landschap dat voor velen bekend is. De meeste mensen zien het door een autoruit, maar pas als je wandelt ben je ergens écht geweest. De Godenweg is van begin tot eind gehuld in de geur van jasmijn, lindebloesem en ginestra (brem), met een vleug hars en vlierbloesem. Blauwtjes, parelmoervlinders, zwart-witte dam-bordjes en andere vlinders fladderen boven het pad. Rond een bloem cirkelt een houtbij, met vleugels die blauwpaars iriserend glanzen in de zon. Hagedissen met gifgroene ruggen ritselen in de dorre bladeren. Nachtegalen kwelen, een fazant kraait hees, een wezel schiet in een holletje, kikkers kwaken en springen in een poel. Langs het pad groeien ontelbare wilde bloemen: van klaproos en margriet tot berglelietje, campanula, scabiosa, bosorchis en lathyrus.

Antica Strada Romana

De oude Olga van het hotelletje in Madonna dei Fornelli werpt mij ten afscheid een kus-handje toe en pizzabakker Massimiliano geeft me een lift de berg op. (Gevraagd naar het geheim van een goede pizza antwoordt hij: “Goed water.”) Langs het wandelpad staat een informatiebord met een foto van twee mannen in jeans met breed uitlopende pijpen en over-hemden met puntkragen. Dankzij amateurarcheologen Cesare Agostini en Franco Santi zijn eind jaren zeventig delen van de Via Flaminia, een Antica Strada Romana, weer boven water, of beter gezegd, boven aarde gekomen. Korte stukken van de Via degli Dei vallen samen met de Via Flaminia – daar loop je dus over tweeduizend jaar oud plaveisel. Ik passeer de grens van Emilia-Romagna met Toscane. Alessandro en zijn hondje Pluto wonen in de buurt en maken vandaag een korte wandeling. We lopen een stukje samen op en ik vraag hem of de toegenomen populariteit van de Via degli Dei hem stoort. Alessandro twijfelt: “Ja, het is drukker geworden, maar zonder de Via degli Dei zou hier helemaal niemand komen en dat is toch ook niet de bedoeling.” Op het hoogste punt van de wandeltocht, op 1204 meter, hangt een bel met een uitnodiging om die te luiden. De afdaling gaat langs de oude Futa-bergpas. Allengs verandert het landschap van met bos bedekte bergen in glooiende heuvels met gecultiveerde akkers en boomgaarden en steeds meer cipressen.

De essentie

Ik ben inmiddels in de Mugello, de streek waar de beroemde Florentijnse De’ Medici-familie oorspronkelijk vandaan komt. Als ik via een cipressen-allee uitkom bij Villa Trebbio, ontworpen door de renaissance-architect Michelozzo, komt juist de kasteelvrouw aanrijden die de renovatie van deze illustere *villa medicea* overziet. Gabriella Corsini vertelt geestdriftig over de prijswinnende, biologisch-dynamische olijfolie afkomstig van hun 30.000 olijfbomen (in Nederland verkrijgbaar bij Gusto Delicatessen in Oosterbeek).

>

VIA DEGLI DEI

Met de klok mee:
moeder en dochter
op de Via degli Dei;
bemoedigende
teksten langs de route;
Alessandro met
hondje Pluto; kleuters
in een lavendelveld;
Trebbio; Antica Osteria
di Montecarelli.

“IK HOUD VAN HET CONTACT MET MEDE- WANDELAARS; HET ZIJN RUSTZOEKERS DIE HOUDEN VAN DE NATUUR”

Bij een waterpunt in de schaduw voor het kerkje van Montepoli ontmoet ik Monica: kordaat, in de zestig en naar eigen zeggen “dertig kilo te zwaar”. Ze is verpleegster, werkte in een hospice en praat nuchter over zaken van leven en dood. Voor haar gaat een trektocht niet alleen over wandelen, maar ook over menselijk contact. Monica: “Iedereen zou dit moeten doen. Het brengt je tot de essentie en je beseft hoe weinig je nodig hebt. Lopen doe ik in mijn eigen tempo. Ook al loop je de Godenweg, je hoeft niet de held uit te hangen. Ik houd van het contact met medewandelaars; het zijn aardige mensen, rustzoekers die houden van de natuur.” Na weer een pittig potje bergopwaarts wacht een heilige plek. Het klooster van Montesenario is rond 1245 gesticht door zeven Florentijnse kooplieden; nu wordt het bewoond door de laatste zeven monniken die in de naastgelegen bar dorstlessende drankjes, waterijs en huisgemaakte likeur van pijnbomenhars serveren. Tegen het einde van de middag komt Florence in zicht: de koepel van Brunelleschi zindert in de warme zon.

Finale in Fiesole

Op de laatste wandeldag nodigt de door terrasjes omringde Piazza Mino van Fiesole uit tot een lange pauze. Ik eet een eenvoudige maar goed smakende salade van friscgroene blaadjes, gegrilde *zucchini*, zongedroogde tomatjes en pecorino en bezoek het Teatro Romano. Gestaag verzamelen enkele tientallen andere wandelaars zich onder een boom aan het plein voor een spontane reünie. Na het nemen van een groepsfoto beginnen de Italianen in de groep te applaudisseren en iedereen klapt mee.

Voor de paar Italianen die geen zin hebben in de grote stad eindigt de Via degli Dei bij de bushalte van Fiesole. Ik neem het slingerweggetje van Fiesole naar Florence dat me langzaam laat wennen aan meer drukte en beschaving. Via het European University Institute, grote villa's, waaronder nog een villa medicea, mooie buitenwijken en L'Olandese Volante – een winkel met Haagse hopjes, snert en tulpenbollen in de schappen – bereik ik de Piazza della Signoria, het eindpunt van de Godenweg.

Nog even dwaal ik langs Duomo, Arno en Uffizi en bij moeder-en-zoon-restaurant La Grotta di Leo, in de buurt van het treinstation van Santa Maria Novella, eet ik een bord spaghetti. De Frecciarossa brengt me in de eerdergenoemde 37 minuten terug naar Bologna en vanuit de Marconi-express naar het vliegveld zie ik nog een laatste keer de Madonna di San Luca. Thuis maak ik de balans op. Ondanks alle pasta, pizza en *dolci* geeft de weegschaal een kilo minder aan. Maar wat veel belangrijker is: ik heb een nieuwe liefde opgevat voor deze intieme manier om het landschap, de natuur en de mensen van Italië beter te leren kennen. Een gods-geschenk. •

LEESTIP VOOR ONDERWEG

Onderweg las ik *Italië* van Hermann Hesse. In het voorwoord schrijft hij: ‘Wie op reis werkelijk iets wil beleven, gelukkiger en innerlijk rijker wil worden, moet het mysterieuze genot van een eerste aanblik en kennismaking niet laten bederven door zogeheten ‘praktische’ reisadviezen.’ Desondanks volgen op de volgende pagina enkele wenken voor onderweg. >

Met de klok mee:
monument voor de
Florentijnse schrijver
Bruno Cicognani op
Poggio Pratone,
Fiesole; gelato in
Florence; langs de
Arno; de koepel van
Brunelleschi, Florence;
Caffè Concerto
Paszkowski; Galleria
Frilli in Florence.

De Italiaanse Elena en Duitse Julia lopen de Via degli Dei met rugzak en tent.

OP STAP MET STAP REIZEN

Italië Magazine reisde met STAP Reizen, dat is gespecialiseerd in wandelvakanties. Voor de Via degli Dei regelt STAP niet alleen accommodaties met ontbijt, maar ook de lunchpakketjes, het merendeel van de diners en het bagagevervoer. Bovendien krijgen wandelaars een gebruiksvriendelijke wandel-app mee. Een rustige stem uit je mobiele telefoon laat je in minimale maar duidelijke aanwijzingen weten hoe je moet lopen en geeft een seintje als je meer dan vijftig meter afdwaalt.

Wandelen langs de Via degli Dei gaat over verharde zandpaden, verende bosgronden, oud-Romeins plaveisel, stenen en keien en een enkel stukje asfalt. In totaal is het zo'n 130 kilometer met redelijk wat stijgen en dalen, die in zes dagen worden afgelegd (ik zette dagelijks gemiddeld 30.000 stappen). De overnachtingsplekken zijn kleinschalig en divers, van keurige stadshotels tot een sympathieke dorpsherberg, een voormalige herenboerderij met zwembad en een 130 jaar oud familiehotel van creatieve geesten.

tel. 030 2302503. stapreizen.nl

Praktische Tips

ROUTE & SEIZOEN

De Via degli Dei wordt duidelijk aangegeven, met rood-witte bordjes met daarop de naam, de afkorting VDD of VD of twee gele stippen. Maar een route-app is handig en geeft zekerheid. Bij regen verandert een deel van het pad in modder, maar er zijn voldoende alternatieve paadjes ingesleten om droge voeten te houden. Ik liep de Via degli Dei in de vroege zomer. Ook in de nazomer en vroege herfst is het een aanrader: de kans op modderpaden is gering en de kans op lekker wandelweer groot.

UITRUSTING

Schoenen: dat is natuurlijk heel persoonlijk, maar dat ze goed zijn ingelopen staat voorop. Ik zag uiteenlopend schoeisel voorbijkomen, van hoge bergschoenen tot sneakers. Zelf liep ik de eerste twee dagen op wandelsandalen (soms zelfs met sokken – een combinatie die ik als tiener zwoer nooit te zullen dragen); later droeg ik wandelschoenen met stevig profiel en naadloze sokken van dunne merinowol. Ik gebruikte sporttape om blaren te voor-

komen en die deden hun werk: mijn voorraadjie blarenpleisters bleef onaangeroerd. Stokken, bij voorkeur inklapbaar en lichtgewicht, kunnen bij het stijgen en dalen van pas komen. Verder is een kleine rugzak onmisbaar, voor water en lunch.

Persoonlijke tip: ik neem meestal een doekje mee op reis (in mijn geval een zachte, geruite zakdoek van wijlen mijn vader), vooral als de weg lang, warm en zonnig is. Het weegt niets en de mogelijkheden zijn eindeloos. Je kunt het om je nek binden als bescherming tegen zon of wind. Je kunt het om je hoofd knopen. Je kunt erop zitten. Je kunt er zweet mee deppen. Je kunt het nat maken en op je voorhoofd leggen, et cetera.

WATER & PROVIAND

Er zijn waterpunten onderweg, maar afhankelijk van dorst, warmte en zon is voldoende water een punt van aandacht. De bewoonde wereld is vaak ver weg. Bakkertjes, bars en supermarkten kom je bijna niet tegen. Proviand moet je dus zelf meenemen.

MEDEWANDELAARS

Bologna-Florence wordt meestal van noord naar zuid gelopen dus er zijn weinig tot geen tegenliggers. Tijdens pauzes of door verschil in wandeltempo kom je wandelaars tegen die ook richting Florence gaan. Gedurende mijn zesdaagse tocht telde ik er zo'n veertig in totaal: een Argentijn, twee Duitsers, een handvol Nederlanders en Italianen, in leeftijd variërend van twintigers tot zestigers. Er is een onderling gevoel van kameraadschap en de ontmoetingen zijn hartelijk, zij het meestal van korte duur: gesprekken verstommen vanzelf als een van de talloze beklimmingen je de adem beneemt.

VOOR- EN NAPRET

De film *Una gita scolastica* (Schooluitje) uit 1983 van de Bolognese regisseur Pupi Avati neemt de Via degli Dei als uitgangspunt. Een oude dame, geïnspireerd op een tante van Avati, haalt herinneringen op aan de mooiste gebeurtenis uit haar leven: een schoolreisje in de lente van 1914 van Bologna naar Florence, door de Apennijnen.